

Подорож музеями Вінниччини

Частина II



Хліб наш насущний дай нам сьогодні

Розпочинаємо нашу подорож з села Білопілья Козятинського району, де в



мальовничому куточку розмістився «Вітряк» – оригінальний музей під відкритим небом, присвячений старовинному виду виробництва хліба. Представлений у вигляді двору, на території якого розташовані вітряк, будинок і сарай пекаря, а

також землеробська техніка та тягове знаряддя.

Музейний комплекс з'явився в 1986 році з ініціативи вчительки історії Анастасії Бойко, яка разом з учнями школи і жителями села збирала експонати до музею.

Історія створення музею така: був в центрі села зруйнований роками та усіма забутий старий 15-метровий вітряк, який ще в 1910 році побудував шанований білопольчанами майстер Федір Білошкап.



Колись до нього звідусіль тягнулися селяни, щоб змолоти зерно. Минув час і все заросло бур'янами. Місцеві жителі задумали розповісти нащадкам про неоціненне багатство – хліб. На тому місці, де стояв вітряк, вирішено було створити музей хліба.



Працею багатьох людей перетворилося забуте місце на околиці села у мальовничий куточок історії. Ожив відремонтований вітряк, поруч з ним вирости нова

селянська хата зразка XVIII ст. та клуня. На подвір'ї розмістили сільськогосподарський реманент. Тут демонструються коси, серпи, ціпи, граблі та інші експонати, які свідчать про те, що східні слов'яни займалися землеробством, ремісництвом. У музеї є розділ технічних культур. Видне місце займає література про землю, хліб.

На двох ярусах млина розташували основну експозицію, що демонструє матеріали з історії хлібопекарства від найдавніших часів та унікальні зразки хліба. Знаряддя праці розмістили в господарській прибудові. А в хаті-мазанці представлена сільська побутова культура XVIII-XIX століть, яка показана у вигляді традиційних елементів інтер'єру (грубка, червоний кут, лави та інше). На території, стилізованій під огорожений двір хлібороба, відвідувачі можуть детально розглянути сільськогосподарську техніку, яка, на жаль, не вся вціліла з початкової колекції.



У 2006 році музей отримав статус народного та по праву вважається одним із головних туристичних об'єктів Козятинщини. Вже стало традицією свято врожаю проводити на базі музею. Оживає історія... Для убілених сивиною людей це згадка про далеке минуле. А для дітей – цікаве знайомство з історією нашого народу.



Наказом Міністерства культури та інформаційної політики № 525 від 23 грудня 2022 року до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини увійшов елемент «Традиційний обрядовий хліб Вінниччини».

Недостатньо бути лікарем. Треба ще вміти допомогти (Бертольт Брехт)

Аптек-музеїв в Україні небагато: є у Києві, Луцьку, Чернівцях, Львові, Сімферополі та на Донеччині. Тепер на «аптечній мапі» з'явилася і Вінниччина.



11 жовтня 2016 року в місті Тульчин відбулося урочисте відкриття унікальної на Вінниччині аптеки-музею, експозиція якого розповідає про розвиток фармації у Тульчині та на Поділлі. Ідею про створення аптеки-музею підтримали науковці-краєзнавці Тульчина і Вінниці. Музей розташований в приміщенні часів Потоцьких та є пам'яткою архітектури місцевого значення.

Директор нового закладу – його засновник Іван Зелюк, відомий у Тульчині лікар і краєзнавець. А все розпочалося з того, що під час реконструкції однієї із аптек Тульчинського району будівельники виявили на глибині двох метрів старовинні товчачики, ступки, пляшечки, ємності для мазей, розплавлені пляшечки, грязьові банки та уламки лікарського посуду. Забрати і відреставрувати їх зголосився Іван Зелюк. Побачивши ці скарби, він буквально «занедужав» на історію. Спілкувався з місцевими старожилами, днями працював в архівах і дізнався, що на тому місці справді колись була аптека.



Так почала формуватися його колекція аптечного антикваріату, яка поступово поповнювалася фотокопіями й

оригіналами старих документів з Вінницького, Кам'янець-Подільського, Львівського архівів та іншими аптечними старожитностями. На сьогодні збірка налічує понад 1000 експонатів та складається з металевих, латунних, бронзових, чавунних ступ, різних баночок для ін'єкцій та настоянок, пляшечок, векселів, стародавніх фото, книг та аптечних рецептів. Серед них є і рецепт, який за три роки до своєї смерті виписав сам Микола Пирогов.

Музейна експозиція аптечних «знарядь праці» також вражає. До прикладу, лише ступ з товкачками тут понад 200: мельхіорові, порцелянові, металеві, дерев'яні, різноманітних форм і розмірів. На почесному місці – ступа Яна Поратинського, власника аптеки «Під угорською короною» у Львові (1772 р.), яку Іван Зелюк купив колись на львівській барахолці. Найбільша товстостінна металева ступа важить близько 6 кг, а товкачик – 2,5 кг. Тут також можна побачити сучасні і старовинні пристрої для виробництва ліків. Збирали виставку із приватних колекцій, чимало тут і подарунків.



Музей, створений в тульчинській аптеці – сучасний, а отже інтерактивний. Тут періодично, до знаменних дат і подій, з'являються тематичні експозиції, проводять екскурсії для школярів та студентів медичних і фармацевтичних навчальних закладів. Будете на Вінниччині, не минайте. Екскурсії в тульчинській аптеці-музеї цікаві та пізнавальні.



У пошуках Барської кераміки або «де тільки Барська баньочка не була...»



Унікальна Барська кераміка вважалася брендом Поділля з XVII до початку XX століття і виготовлялася у містечку Бар, одному із найпотужніших старовинних гончарних осередків України.

Відомо, що барські гончарі виробили у своєму ремеслі унікальний стиль, особливість якого – оформлення виробів: біле тло з обов'язковим художнім елементом – зозулею на калині. Барська кераміка прирівнювалася за художньою значимістю до Бубнівської та Кришинецької.



У XX столітті під час голодоморів, війн і репресій цю традицію та техніку було втрачено. У 2019 році в місті пройшов обласний пленер гончарів – хранителів традицій виготовлення Барської кераміки. Тоді ж стартував проєкт з відродження Барської кераміки.

12 вересня 2021 року під час Всеукраїнської з міжнародною участю конференції «Місце Барської кераміки у гончарній спадщині України» була започаткована та презентована



громадська ініціатива – Народний музей Барської кераміки (НМБК). Музей є народним не за званням чи формою, а за сутністю і до його створення може долучитися кожен охочий барчанин чи мешканець інших куточків України та світу.

В рамках реалізації проєкту «Відродження традицій Барської кераміки v.2.0» за фінансової підтримки Українського культурного фонду було створено



тримовний (українська, польська, англійська) віртуальний 3-D музей Барської кераміки, де представлено понад 150 зразків виробів, виготовлених в унікальній техніці, які знайшли під час науково-пошукових експедицій Вінниччиною

та музеями України. Кожен експонат можна інтерактивно переглядати (обертати, чи наближувати), він містить опис та коротке наукове обґрунтування. А зображення у форматі 3-D дозволяє роздивитися їх з усіх боків. На створені об'ємні поверхні перенесено текстури з фотоматеріалу експонатів.

Унікальність експозиції в тому, що вона презентує експонати, які фізично знаходяться в фондах різних закладів, приватних колекціях чи серед робіт сучасних майстрів. Досі ніхто нічого подібного не робив, адже музей не лише презентує зразки Барської кераміки, але й розповідає про заклади, фонди, колекції де вони зберігаються. Фактично, це найповніше зібрання зразків Барської кераміки на сьогоднішній день, яке доступне для усіх користувачів Інтернету.



Маємо надію, що завдяки етнографам, дослідникам, музейникам і краєзнавцям, колекціонерам та ентузіастам, які проливають світло на минуле цього потужного керамічного осередку, традиції барських гончарів повернуться із небуття.

Вороновицький музей історії авіації та космонавтики України



У селищі Вороновиця Вінницької області розташований ще один цікавий музей, а саме Вороновицький музей історії авіації та космонавтики України.

Музей було відрито в 1971 році з назвою «Від Можайського до Гагаріна». Через рік йому присвоїли звання народного, а в кінці 80-х він став державним. З 1998 року отримав свою сучасну назву.

Музей розташований в надзвичайно красивій триповерховій будівлі, побудованій родиною польського магната Грохольського у XVIII столітті, яка до наших днів зберегла свою велич. Палац має вражаючий інтер'єр, розкішну ліпнину стелі та оздоблення стін. Цікаво, що внутрішні колони були виготовлені з очерету та простояли більше 240 років.

Після Грохольських садиба перейшла в руки капітана Миколи Можайського. Через деякий час він трагічно загинув, залишивши палац своєму братові, морському офіцеру, капітану Ірангу Олександрові Можайському, винахіднику першого у світі літака.

Саме, проживаючи у Вороновиці, майбутній відкривач повітряного простору, проводить в маєтку свої експерименти та виготовляє першу модель літака, випередивши на 20 років братів Райт. Унікальний літак тим, що він був першим побудованим у реальну величину та важчим за



повітря. Олександр Можайський працював тут від 1869 до 1876 року.

Зараз у палаці – музей історії авіації та космонавтики. Серед експонатів представлені не лише результати праць конструктора, а й загалом експонати з історії авіації та космонавтики. Тут можна побачити льотне спорядження різних історичних періодів, документи, моделі перших літаків вітчизняного виробництва, нагрудні знаки, нагороди, макети сучасних літаків.



Також відвідувачі можуть розглянути модель літака, у зменшеному вигляді, якого винахідник сконструював в 1884 році.

Представлені у музеї й моделі літаків періоду німецько-радянської війни — По-2, Іл-4, Ту-2 та ін. Далі в експозиції представлені авіатори та авіаконструктори, які на поч. ХХ ст. жили і працювали в Україні. В експозиції відображено історію повітроплавання, починаючи від повітряного змія і до сучасних космічних кораблів, перші кроки людини в космос, побут космонавтів на орбіті, продукти харчування, одяг.



Експозиція Музею історії авіації та космонавтики є однією з найкращих в Україні і світі та налічує більше 1300 предметів. Незважаючи на деяку віддаленість від міста, заклад щорічно відвідувало близько 2000 туристів (дані довоєнного періоду).

9 червня 2017 року відбулось урочисте відкриття відреставрованого палацу. Були відновлені фасади, інтер'єр з розкішною ліпниною та замінені всі вікна. Тепер оновлений палац Грохольських-Можайських відкриває свої двері для

відвідувачів. А про збереження відновленої архітектурної перлини Поділля будуть піклуватись жителі Вінниччини.



Сьогодні у приміщенні палацу працює ще й музей кобзарського мистецтва, який бере активну участь у пропаганді кобзарської спадщини українського народу, зокрема популяризується життєвий та творчий шлях знаного кобзаря, соліста хору Григорія Вірьовки, жителя Вороновиці Володимира Перепелюка (1910–2000 рр.). Щороку тут проводиться обласне свято кобзарського мистецтва «Струни вічності», присвячене земляку.

Музейна колекція нараховує понад 500 предметів. Це особисті речі, рукописи, фото, музичні інструменти, замальовки, численні книги з дарчими написами корифеїв української культури Павла Тичини, Максима Рильського та ін.

В останні роки свого життя Володимир Максимович мав незвичне захоплення: з коріння дерев, гілячок, пеньків, створив цілий музей коренепластики, про що розповідає його виставка «Геніальна художниця-природа». Ці роботи неодноразово виставлялися в навчальних закладах Вінниччини.



Писав він також і книжки. В фондах НТБ ВНТУ є книга за авторством В. Перепелюка* з цікавими та пізнавальними розповідями для дітей про природу, пташок, лісових звірів.

**Перепелюк, В. Ой у лісі, лісі зеленому; Ось вони які.../ В. Перепелюк. – Вінниця : Консоль, 2015. – 144 с. – (Бібліотечка журналу «Вінницький край» ; Вип. 12).*

Устим Кармалюк – Робін Гуд з Поділля



В селищі Літин Вінницької області функціонує краєзнавчий музей, який є гордістю міста та всього Літинського району. Розташований він у старій будівлі колишньої міської в'язниці, в приміщенні в'їзних воріт. Установа носить ім'я Устима Кармалюка –

національного героя України, засновника і керівника повстанського руху проти національного гніту на Поділлі в 1813-1835 роках, уродженця Подільського краю (народився в селі Головчинці, тепер село Кармалюкове Жмеринського району Вінницької області). Засновано музей у 1979 році, в 1993 він отримав статус державного.



Колекція Літинського краєзнавчого музею імені Устима Кармалюка нараховує близько 8000 предметів. Це: природнича експозиція музею (чучела тварин і птахів, гербарії, зразки граніту, торфу, піску та

глини), яка характеризує природу та корисні копалини Літинщини; археологічна збірка, зокрема, крем'яні знаряддя праці, трипільська кераміка; етнографічна колекція, представлена знаряддями праці, побутовими речами та одягом селян Літинського повіту XIX – поч. XX ст.; численні документи, фотографії, матеріали розповідають про історію краю – в першу



чергу про причини, організацію, розгортання й наслідки повстанського руху на Поділлі у 1813-1835 рр. проти національного і соціального гніту під проводом народного героя Устима Кармалюка. Про це розповідає постійна виставка «Устим



Кармалюк – життя і подвиги». Кармалюк був дуже волелюбним, впертим і рішучим. Відомо, що він володів українською, польською, російською, єврейською мовами. Був людиною артистично обдарованою, подекували, що він мав надприродну силу, залізне здоров'я та навіть володів гіпнозом і був характерником.

Цікаво, що багато унікальних речей в експозиції музею – знахідки місцевих жителів в старих хатах. Серед знахідок – унікальний гобелен кінця XIX століття, зроблений у Франції із зображенням Парижу. Його знайшли на горищі старої хати та використовували, щоб закрити комин від дощу. Серед експозицій музею є чавунна плита з подякою Імператору за звільнення від кріпацтва. Її знайшли та принесли до музею навесні 2018 року.

«Селяни дякують імператору Олександрю II за те, що їх звільнив від кріпосного права 19 лютого 1861 року». Як виявилось, нею облаштували днище печі в хаті.

Будівлю для музею вибрано не випадково, саме тут в 1830 році Устим Кармалюк нудився в очікуванні страти, проте через 2 роки йому вдалося розібрати стелю в своїй камері і втекти. Це



була лише одна з безлічі втеч, які бунтар скоїв за весь час своєї боротьби. В музеї, до речі, збереглися ґрати, якими були заґратовані вікна камери, де був ув'язнений Кармелюк.

Сьогодні музейним закладом здійснюється значна робота, знайдено чимало цікавих й унікальних пам'яток минулого, причетних до історії Літинщини, які стали цінними експонатами або ж збагатили музейні фонди.

Батозька битва 1652 року – найславетніша перемога української зброї



Село Четвертинівка Тростянецького району відоме на всю Україну подіями 1652 року. В історії вони запам'яталися, як битва під Батогом або Батозька битва, яка вважається однією із найкращих історії українського війська.

У червні 1652 року під час битви під горою Батіг козацько-татарськими військами командував Богдан Хмельницький. Військо Речі Посполитої вів Марцін Калиновський. Битва закінчилась повним розгромом польського війська та змінила хід історії.

На території села та його околицях розташовані пам'ятники та пам'ятні знаки на честь Батозької битви, які є цікавими об'єктами туристичних екскурсійних маршрутів. Так, на честь 300-річчя Батозької битви у 1952 році при в'їзді в село був встановлений пам'ятний знак.



На території села споруджено обеліск Козацької Слави. А історичні місця – Богданова криниця, Кривавий Яр, Поле Батозької битви, гора Батіг увіковічують пам'ять про героїчну битву козацького війська. Всі ці об'єкти можуть увійти у комплекс історичного заповідника.

У 2015 році в селі Четвертинівка відбулося відкриття Музею Батозької битви. Сам музей був відкритий трохи раніше – в



1990 році під керівництвом покійного учителя історії Котляренка Івана Петровича і спочатку називався музеєм історії Четвертинівки.

Ініціаторами створення Музею Батозької битви стали патріотично налаштовані громадські активісти Вінниччини, які усвідомлюють важливість збереження української історичної спадщини.

В основу музейної експозиції лягли напрацювання місцевих істориків та краєзнавців. У чотирьох залах музею можна не лише дізнатися про Батозьку битву, але й простежити історію Четвертинівки, побачити побут селян 19 століття. Крім того, в музеї представлена інформація про Голодомор і Другу світову війну, становлення села в 1960-1990 роки та сьогодення.



Значне місце в музейній експозиції відведене Батозькій битві, яка представлена картою-схемою, портретами очільників козацького війська, знахідками з місця події, друкованими виданнями тощо.

Музей Батозької битви став невід'ємною частиною майбутнього історико-культурного заповідника обласного значення «Батіг», який буде працювати в рамках історико-культурної платформи творчих спілок Гайсинського та Тульчинського районів та розкриватиме значення битви під Батогом для української історії перед мешканцями та гостями краю.

Музей «Літературна Немирівщина»

Унікальний у своєму роді музей «Літературна Немирівщина», присвячений поетам та письменникам, чий



життєвий шлях так чи інакше пов'язаний із містом, був відкритий у 1991 році та розмістився на північно-східній околиці Немирова у будівлі, де раніше мешкала Марко Вовчок.

Немирів був свідком визначних історичних подій, гостинно приймав великих державних і політичних діячів, а також обдарованих, високоталановитих літераторів і вчених.

Так, у 1821 році тут в родині офіцера народився поет Микола Некрасов. А в 1855–1858 рр. жила та працювала відома українська письменниця Марко Вовчок. Їхній творчості присвячена основна експозиція музею.



У музеї представлені чотири кімнати, де розміщено 18 експозицій немирівських митців. Виставлені їх портрети, твори та анотації на них, цікаві експозиції тих часів, схвальні вислови провідних письменників світу, розміщені чудові художні полотна, виготовлені вінницькими і місцевими живописцями. Загальний фонд складає понад 1000 предметів.



Перший зал присвячений поету Миколі Некрасову, уродженцю Немирова. В експозиції представлені свідоцтво про народження поета, барельєф,

фотокартки співробітників журналів «Современникъ» та «Отечественные записки», гімназії, де навчався поет, картини художників, пов'язаних із життєтворчістю поета; фотокопії ілюстрацій до творів, виставка творів Миколи Некрасова мовами інших народів, книги про нього.

У другій кімнаті виставлені експозиції геніального композитора Миколи Леонтовича, письменників Миколи Трублаїні та Григорія Мачтета, які навчалися у Немирівській гімназії. Створено також експозицію письменниці Зінаїди Тулуб (*твори письменниці є в фондах НТБ*), дитячі роки якої минули у Брацлаві Немирівського району. Тут виставлені їхні бюсти, портрети і твори, згадки і перекази сучасників, статті з присвятою цим діячам.



В третій кімнаті розміщено портрети, творчі доробки, біографічні дані, експозиції письменників, уродженців Поділля: Івана Волошенюка, Андрія Гудими, Миколи Луківа, Олексі Шеренгового, Григорія Усача, Владислава Таранюка, Костянтина Лазаренка, Анатолія Янченка, Анатолія Колісниченка, Володимира Кузьменка. Твори багатьох з них є в фондах нашої книгозбірні.



Тут же розміщена експозиція художника Георгія Малакова – його картини з зображеннями Немирова, Тульчина, Печори, немирівського парку та ін.

Четверта кімната обставлена, як вітальня і використовується для проведення засідань літературно-мистецького клубу «Сузір'я», зустрічі літераторів Немирівщини, виставок народної та дитячої творчості та ін.

«Озброєний вовк» або відлуння Другої світової війни

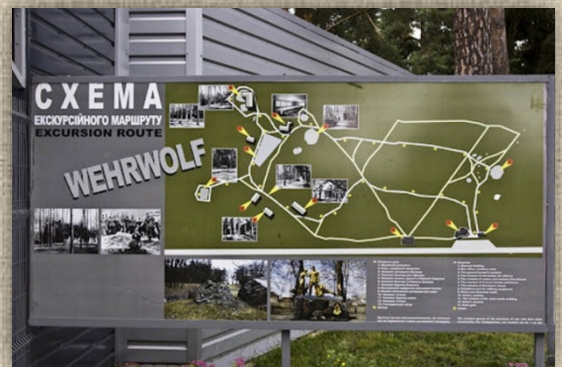


За вісім кілометрів від Вінниці розташований незвичний об'єкт, який привертає увагу туристів – містична і таємнича ставка Адольфа Гітлера «Вервольф». Це місце, окрім самого фюрера Третього Рейху, відвідала майже вся верхівка нацистської Німеччини. А нині там бувають туристи не лише зі всієї України, а й світу.

Зараз ця територія належить до складу Історико-меморіального комплексу пам'яті жертв нацизму, одного з підрозділів Вінницького обласного краєзнавчого музею.

«Вервольф» слугував укріпленим командним пунктом для координації бойових дій на Східному фронті і споруджувався безпосередньо для Адольфа Гітлера, який був тут тричі. Місцеві партизани називали ставку – «Вовче лігво». Будівництво, замасковане під зведення військового санаторію, тривало з 1941 по 1943. Військовополонених червоноармійців, які працювали на будівництві, знищили. А їх, за різною інформацією, було понад 2 тисячі.

Усі об'єкти побудували дуже швидко. Вже трохи більше ніж за рік було споруджено бункер головної квартири Гітлера, бомбосховище, електростанцію, дві радіотелеграфні станції, злітно-посадкову смугу, приміщення для охорони, їдальню для вищих офіцерських чинів, та навіть кінозал, казино і басейн для плавання. Центральну зону обгородили глибоким ровом, металевією сіткою і кількома рядами колючого дроту з високою



напругою. Територія була ретельно замаскована та охоронялася.

Спочатку ставка мала кодову назву «Eichenhain» («дубовий гай»), згодом її змінили на «Werwolf» («вовкулака»). Сам Гітлер забажав писати назву об'єкта всупереч нормам правопису – як «Wehrwolf», що означало «озброєний вовк», або «вовк-захисник».

На той час «Вервольф» – муровано-бетонний комплекс зі стінами, товщина яких сягала кілька метрів. Зараз це суцільні руїни у вигляді величезних кам'яних брил, розкиданих на



значній площині. Адже ще у березні 1944 року під час наступу Червоної Армії всі споруди «Вервольфу» підірвали та спалили. За історичними даними, вибух був дуже потужний, бо застосовували заряди авіабомб. Багатотонні уламки розкидало у радіусі 60-ти метрів. Підземну частину бункерів затопило водою.



Ставка Гітлера «Вервольф» — одне з найзагадковіших місць в Україні часів Другої світової війни. Навіть сьогодні навколо неї існує безліч міфів і легенд, які відображають ті великі історичні події. Для того, щоб показати сучасникам, якого страшного ворога перемогли наші предки і якою трагічною ціною цього було досягнуто, в 2011 році на місці розташування ставки

«Вервольф» було відкрито історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму. Меморіальний комплекс складається з двох об'єктів. Це безпосередньо територія ставки та братська могила військовополонених і громадян окупованих держав, які працювали на



будівництві.

Уздовж екскурсійного маршруту встановлено інформаційні стенди з документальними фотографіями, схемами та інформацією про історію створення об'єкту, його значення і перебіг воєнних дій, визволення Вінниччини від німецьких загарбників.

На території ставки функціонує музейний павільйон Історико-меморіального комплексу пам'яті жертв нацизму. Тут багато світлин часів Другої світової війни, концтабрів та полонених, і самого процесу спорудження ставки. Також можна побачити трофеї від полонених німецьких офіцерів, рештки зброї та обмундирування нацистів, які знайшли на місці ставки. У пам'ять жертв, які загинули під час будівництва «Вервольфу», зробили гіпсову арт-інсталяцію.



Ставка й досі залишається не лише одним з найпривабливіших туристичних об'єктів Вінниччини, а й, напевно, одним з найзагадковіших – місцем, де історія тісно переплітається з легендами. Існує багато досліджень лігва лідера нацистської Німеччини. Але періодично з'являються нові гіпотези стосовно того, яку ж роль у ході світової історії відіграло перебування у ній Адольфа Гітлера. І нехай ці версії часом радше романтичні, ніж наукові, хочеться вірити: вінницька земля справила фатальний вплив на злого генія і тирана ХХ століття.

Руїни «Вервольфу» – це страшне відлуння Другої світової, це засторога нащадкам, які не повинні допустити відродження фашизму, це глибокий рубець на тілі та долі України.

Джерела із фондів НТБ

Загородній, І. Руїни «Вервольфу» свідчать / І. Загородній. – Вінниця : Консоль, 2002. – 208 с.

Мицик, Ю. Батозька битва очима автора «Віршованої хроніки» / Ю. Мицик // Пам'ять століть. – 2002. – № 2. – С. 37-49.

Пиріг, Л. Українські авіафілателістичні сторінки / Л. Пиріг // Світогляд. – 2009. – № 3. – С. 74-80.

Пірогова, (Корнійчук) М. Їх не злякав «Вервольф» : про героїв та звитягу Другої партизанської бригади / (Корнійчук) М. Пірогова, Ю. Нагорний. – Вінниця : Діло, 2014. – 220 с.

Степанчук, Ю. Битва під Батогом : (До 365-річчя історичної події (1652) / Ю. Степанчук // Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2017 року : хронологічний довідник / Управління культури і туризму Вінницької ОДА, Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2016. – С. 186-188.

Використані електронні ресурси

Безкоштовний музей-аптека на Вінниччині показує ексклюзиви [Електронний ресурс] // Укрінформ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2245716-bezkostovnij-uzejapтека-na-vinnicini-pokazue-ekskluzivi.html>, вільний (дата звернення: 24.11.2023). – Назва з екрана.

Боднар Влад У селі Четвертинівка Тростянецького району, яке відоме на всю Україну подіями 1652 року, коли військо Богдана Хмельницького разом з кримськими татарами розбили польське військо, планують створити заповідник [Електронний ресурс] / В. Боднар // Vlasno.info. – Режим доступу: <http://vlasno.info/spetsproekti/1/istoriya/item/9581-na-mistsiakh-batozkoi-bytvu-u-chetvertynivtsi-stvoriat-zapovidnyk>, вільний (дата звернення: 16.11.2023). – Назва з екрана.

Виставка військової техніки, Стрижавка [Електронний ресурс] // Inclusive Travels in Ukraine. – Режим доступу: <https://travels.in.ua/uk-UA/object/4275/vystavka-viyskovoyi-tekhniku>, вільний (дата звернення: 20.11.2023). – Назва з екрана.

Вороновицький музей історії авіації та космонавтики – Музей кобзаря Володимира Перепелюка [Електронний ресурс] // Вінницький обласний

красназавчий музей. – Режим доступу: <https://vinnytsia-museum.in.ua/branches/voronovytsia-museum?start=4>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з екрана.

Вороновиця: резиденція Можайських-Грохольських [Електронний ресурс] // Andi Travel Club. – Режим доступу: <https://andy-travel.com.ua/voronovycya>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з екрана.

Дедишина Лариса Аптека-музей у Тульчині [Електронний ресурс] / Л. Дедишина, фото: Ігор Садовий // Фармацевт Практик. – Режим доступу: <https://fp.com.ua/articles/apteka-muzej-u-tulchyni/>, вільний (дата звернення: 24.11.2023). – Назва з екрана.

До музею, який розміщується в 300-річній будівлі тюрми, вінничани приносять артефакти, знайдені в сільських хатах. Фото [Електронний ресурс] // Вінниця.info. – Режим доступу: <https://vinnitsa.info/article/do-muzeju-yakyy-rozmishchuyet-sya-v-300-richniy-budivli-tyurmy-vinnychany-prynosyat-artefakty-znaydeni-v-sil-s-kykh-khatakh-foto>, вільний (дата звернення: 14.11.2023). – Назва з екрана.

Історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму (колишня ставка Гітлера «Вервольф»), Вінниця [Електронний ресурс] // IGotoWorld.com. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/66298_vervolff.htm, вільний (дата звернення: 20.11.2023). – Назва з екрана.

Кліщук Людмила У «Космічному» музеї на Вінниччині зберігаються авіабомби, літаки та харчі для астронавтів [Електронний ресурс] / Л. Кліщук // Vlasno.info. – Режим доступу: <http://vlasno.info/spetsproekti/2/tourism/item/18451-u-kosmichnomu-muzei-na-vinnychyni-zberihaiutsia-aviabomby-litaky-ta-kharchi-dlia-astronavtiv-foto>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з екрана.

Літературна Немирівщина Музей / В. Ю. Борисюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-55777>, вільний (дата звернення: 17.11.2023). – Назва з екрана.

Літинський красназавчий музей імені Устима Кармалюка [Електронний ресурс] // IGotoWorld.com. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/66211_lityn-local-lore-museum-named-after-ustym-karmaliuk.htm, вільний (дата звернення: 14.11.2023). – Назва з екрана.

«Музей Батозька битва» у селі Четвертинівці Тростянецького району розпочав

свою роботу [Електронний ресурс] // Вінницька обласна рада. – Режим доступу: <https://vinrada.gov.ua/muzej-batozka-bitva-u-seli-chetvertinivci-trostyaneckogo-rajonu-rozpochav-svoju-robotu.htm> , вільний (дата звернення: 14.11.2023). – Назва з екрана.

Музей Батозької битви [Електронний ресурс] // Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Режим доступу: <https://vinnitsia-museum.in.ua/branches/battle-of-batih>, вільний (дата звернення: 16.11.2023). – Назва з екрана.

Музей історії авіації та космонавтики, Вороновиця [Електронний ресурс] // IGotoWorld.com. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/75459/muzej-istorii-aviacii-i-kosmonavtiki.htm, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з екрана.

Музей «Літературна Немирівщина» [Електронний ресурс] // Рідна країна. – Режим доступу: <https://ridna.ua/museums/muzej-literaturna-nemyrivschyna/>, вільний (дата звернення: 17.11.2023). – Назва з екрана.

Музей села Четвертинівка [Електронний ресурс] // Батіг Історико-культурний заповідник. – Режим доступу: <http://lad.vn.ua/batig/pamiatki/muzei-sela-chetvertinivka.html>, вільний (дата звернення: 16.11.2023). – Назва з екрана.

Музей хліба [Електронний ресурс] // Козятинська міська бібліотека : вебсайт. – Режим доступу: http://koziatyn-crb.vn.sch.in.ua/podii/masovi_zahodi/konferencii/seminari/muzej_hliba/, вільний (дата звернення: 28.09.2023). – Назва з екрана.

Музей Хліба, Білопілля [Електронний ресурс] // Inclusive Travels in Ukraine. – Режим доступу: <https://travels.in.ua/uk-UA/object/4696/muzej-khliba>, вільний (дата звернення: 24.11.2023). – Назва з екрана.

Непран Вячеслав Музей «Літературна Немирівщина» [Електронний ресурс] / В. Непран // Вільне слово. – Режим доступу: <https://vilneslovo.com/музей-літературна-немирівщина/>, вільний (дата звернення: 17.11.2023). – Назва з екрана.

Савчук Ірина Україна – Вінниця, Вервольф [Електронний ресурс] / І. Савчук // Український інтерес. – Режим доступу: <https://uain.press/articles/ukrayina-vinnitsya-vervolf-816039>, вільний (дата звернення: 20.11.2023). – Назва з екрана.

Ставка «Вервольф». Історія створення та функціонування [Електронний ресурс] // Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Режим доступу: <https://vinnitsia-museum.in.ua/branches/memorial-compex/wehrwolf>, вільний (дата звернення: 20.11.2023). – Назва з екрана.

Створено віртуальний музей Барської кераміки [Електронний ресурс] //

Укрінформ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3342638-na-vinnicini-stvorili-virtualnij-muzej-barskoi-keramiki.html>, вільний (дата звернення: 10.11.2023). – Назва з екрана.

Традиційний обрядовий хліб Вінниччини визнано нематеріальною культурною спадщиною України! – Сергій Борзов [Електронний ресурс] // Вінницька обласна військова адміністрація : вебсайт. – Режим доступу: <https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/51798-tradytsiinyi-obriadovi-khlib-vinnychchyny-vyznano-nematerialnoiu-kulturnoiu-spadshchynoiu-ukrainy-serhii-borzov>, вільний (дата звернення: 28.09.2023). – Назва з екрана.

Палац на Вінниччині відреставрували за кошти Євросоюзу [Електронний ресурс] // ТСН. – Режим доступу: <https://tsn.ua/tourism/palac-na-vinnichchini-vidrestavruvali-za-koshti-jevrosoyuzu-944205.html>, вільний (дата звернення: 13.11.2023). – Назва з екрана.

Чебан Олег Віра Ткач: «Через образ Кармалюка ми розповідаємо про час, у якому він жив» [Електронний ресурс] / О. Чебан // Урядовий кур'єр. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vira-tkach-cherez-obraz-karmalyukami-rozpovidayem/>, вільний (дата звернення: 14.11.2023). – Назва з екрана.

У Вінницькому центрі народної творчості відбулося відкриття виставки Барської кераміки [Електронний ресурс] // BarNews.City. – Режим доступу: <https://barnews.city/articles/251909/u-vinnickomu-oblasnomu-centri-narodnoi-tvorchosti-vidbulosya-vidkrittya-vistavki-barskoi-keramiki-vidrozhennya-tradicij>, вільний (дата звернення: 10.11.2023). – Назва з екрана.

Шуткевич Олеся На Вінниччині діє унікальний музей-аптека з експонатами двохсотлітньої давності [Електронний ресурс] / О. Шуткевич // День. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/news/271221-na-vinnychchini-diyе-unikalnyy-muzey-apteka-z-eksponatamy-dvokhsotlitnoyi-davnosti>, вільний (дата звернення: 27.11.2023). – Назва з екрана.



Дякуємо за увагу!

***Матеріал збрала й впорядкувала
Ганна СУРОВЕНКО,
завідувачка відділу обслуговування
Науково-технічної бібліотеки
Вінницького національного технічного
університету
library@vntu.edu.ua***

Вінниця, 2024